

L. PAP ISTVÁN

EMLÉKEZZÜNK A RÉGIEKRE!

KORSZAKOS FUTBALLCSAPATAINK

A magyar labdarúgás gazdag múltja egyben a nagy klubok hegemoniájának története is. Mindkét világbajnoki ezüstérmünk (1938, 1954) mögött ott álltak a korszakos egyesületek, minden évtizedben volt, akinek a hátát nézze a mezőny, és aki mellett csak alamizsna jutott a többieknek. De ahogyan minden birodalom elbukik egyszer, a mi futballunkban sem tartott semmi örökké – miért is tartott volna, amikor maga a világverő magyar labdarúgás is már rég a múlté. De legalább van mire emlékeznünk.

FERENCVÁROS 1903–1913

A legrégebbi alapítású magyar klub, a legnépszerűbb, a legtöbbszörös bajnok (29) és kupagyőztes (23), a „Fradí”, amely mindmáig egyedülként lenne az első, 1901-ben kiírt Nemzeti Bajnokságtól kezdődően folyamatosan első osztályú, ha Kisteleki István MLSZ-elnöksége alatt 2006-ban meglehetősen mondvacsínált okokból nem zárják ki az élvonalból.

Az alapító elnök, Springer Ferenc ügyvéd 1899. május 3-tól egészen 1920. október 31-én bekövetkezett haláláig állt a Ferencvárosi Torna Club élén. Nem véletlen, hogy 1923-ban felavatott szobra az 1974-ben átadott új stadionban is ott állt a klubház felőli kapu mögött, és ma is – Albert Flórián egész alakos alkotásával egyetemben – a főbejáratot vigyázza. Másfél évvel az egyesület megalakítása után, 1900. december 3-án jegyezték be az egyesület labdarúgó-szakosztályát. 1901. február

10-én már bajnoki mérkőzést rendeztek a BTC ellen, ám ezt az MLSZ nem ismerte el hivatalosnak – az első ilyenre végül április 21-ig kellett várni.

Bronzzal zárult az első, ezüsttel a második idény – értelemszerűen arannyal a harmadik. Az utolsó, 14. fordulóban az egy pont előnnyel álló Fradi az MTK ellen a Millenárison játszott a bajnoki címért, amelyet végül 3:0-ás győzelmükkel a zöld-fehérek nyertek el. Bár a következő kiírást az MTK-val szemben elbukták, ezt követően – 1908-at leszámítva – egészen 1913-ig minden évben a Fradi lett a bajnok (időközben 1909. június 6-án az FTC végleg megnyerte az első magyar labdarúgó-vándordíjat is, miután ötöd-ször hódította el az Ezüstlabdát), 1913-ban pedig a negyedszer megrendezett Magyar Kupa is az Üllői útra költözött, s természetesen a válogatott is a zöld-fehérekre épült.

Sőt, a Fradi volt az első magyar csapat, amely 1912-ben Angliában vert meg egy angol klubot (Working FC), és ennek a társaságnak a nevéhez fűződik az első magyar bajnoki mesternyolcas is. Ezt – ki más? – Schlosser Imre szerezte a III. Kerület elleni 11:3 alkalmával. A karikalábú csatár 1909-től kibérelte magának a gólkirályi trónt, 1914-ig sorozatban hatszor ült fel rá, és a vi-

lágháború alatti különböző hadi- és amatőrbajnokságokban is ő volt a legeredményesebb – bár 1915 őszétől – a magyar sport első igazi botrányának főszereplőjeként – a legnagyobb rivális, az MTK csatáraként ontotta a gólokat.

A csatár elképesztő hatékonysággal termelt, az 1910–1911-es idényben például 18 meccsen 38-szor talált be, mindössze három meccsen maradt gólképtelen, rúgott hatot, ötöt és négyet is – rettegtek tőle a kapusok. Még nem volt tizenhét éves, amikor 1906 szeptemberében bemutatkozott az élvonalban, és már elmúlt 38, amikor a Budai „33” színeiben az utolsó NB I-es mérkőzését játszotta. Közben Ausztriában és Lengyelországban már edzősködött is, idehaza mindössze három olyan bajnoki év volt, amikor nem az a csapat lett a bajnok, amelyikben ő ontotta a gólokat.

A Fradi eleinte a Soroksári úton rendezte a mérkőzéseit, ám az amúgy is kisméretű pálya körül mindössze 1500-an fértek el, és erős közönségigény mutatkozott egy nagyobb stadion megépítésére – no meg persze a megnövekedett számú nézősereg által generált bevételre. Végül a sikerek csúcán, 1911. február 12-én, alig fél éves építkezés eredményeként avatták fel az első, felfelátós Üllői úti stadiont, amelyet Matytyók Aladár építész álmodott meg.

Ő később alelnöke és ügyvezető elnöke is volt az egyesületnek, elkötelezett fradista, szívvel-lélekkel és elsőrangú kapcsolatrendszerrel. (A hős korban a Millenáris betonteknője és a BEAC-stadion is az ő tervezői munkáját dicsérte.) Az Üllői úton – ahol a sorozatos bővítések nyomán a '30-as évekre már 40 ezren fértek el a lelátókon – a stadionavató mérkőzést az MTK ellen játszotta a Ferencváros, és Schlosser két góljával 2:1-re nyert is.

A történelem 1914-ben természetesen a sportnak és a sportolóknak is keresztbe tett, a stadionok helyett a harc-tereken csapott össze Európa ifjúsága, és nem volt ezalól kivétel a Ferencváros sem, amelynek alig akadt olyan játékos, aki valamilyen formában ne vette volna ki a részét a „nagy háborúból”.

Fritz Alajos kapus – Schlosser sógora – megjárta a frontot, Medgyessy Jenő fedezetet repesztalálathoz érte, Koródy Károly középcsatár pedig a harctéren halt hősi halált. De a hadifogságban két korszakos klasszis, a 33-szoros válogatott, később iparművészként és karikatúristaként is ismert nagyszerű hátvéd, Rumbold Gyula és a 24-szeres válo-

Ferencváros–Újpest bajnoki rangadó, 1934. Sárosi elöl Hóri, az Újpest kapusa elfogja a labdát

FTC-csapatkép az első bajnoki címért járó Ezüstlabdával, 1903. (A kupa mögött a klub támogatói, középen dr. Springer Ferenc)

gatott (21 gól) Pataki Mihály pályafutása is megtört – Rumboldé végleg, sebesülései és a fogság már nem tették lehetővé számára a folytatást. Patakinak három év maradt ki a karrieréből, de ő legalább visszatért, és tizenhét évvel első aranya, az 1910-es után még az 1927-es bajnokcsapatnak is tagja volt!

Közben azonban már egy másik óriás, a Schlosserrel feltuningolt nagy rivális, az MTK évei következtek.

MTK 1916–1925

Tagadhatatlanul van bája annak, hogy a tradicionálisan arisztokratikus elveket valló, keresztény alapokon szerveződő Magyar Athletikai Club (MAC) ellenpontjaként, tisztán magyar névvel (Magyar Testgyakorlók Köre) éppen a jó-részt zsidó származású fiatalokra építő MTK alakult meg – élén a magyar nemesi származású, széles társadalmi körben elismert és elfogadott Szekrényessy Kálmánnal, akit „az úszás apostolaként” szokás emle-

getni. (Ő úszta át elsőként a Balatont, az ő tanítványa volt athéni bajnokunk, Hajós Alfréd, amúgy pedig 1882-ben ő alapította az első sportlapot, és még kerékpár szavunkat is ő alkotta meg az angol bicycle-ből.)

Tegyük hozzá: a klub neve a századforduló korhangulatában a ki nem mondott zsidó háttér ellentételezéséül szolgált. Az első, 1901-es labdarúgó-

bajnokság rajtlistáján még nem, de az 1903-asén már ott díszelgett az MTK neve is, az 1904-est pedig már meg is nyerték a kék-fehérek. A Ferencvárossal azonban ekkortájt csak tisztességtől tartották a lépést, igaz, a legritkább esetben szorultak le a dobogóról. Az igazi áttörésre a világháborúig, pontosabban az 1916-ban újrainduló bajnokságig kellett várni.

Ekkortól viszont majd egy évtizeden át senki sem tudta megszorítani az MTK-t, ami sok egyéb mellett három korszakos alaknak volt köszönhető. Mindenekelőtt Brüll Alfrédnek, a dúsgazdag mecénásnak, aki a magyar sport egészségért is rengeteget tett, az MTK-nak viszont 1905-től egészen 1940-es feloszlataáig elnöke volt, aki 150 ezer koronányi részvénnyel támogatta a Hungária körüli stadion építését, ott bábáskodott Közép-Európa egyik legerősebb csapatának kialakításánál, és mindenekelőtt a kék-fehérekhez csábította Schlosser Imrét.

A közfelháborodás természetesen nem ismert határt, Schlosser a magyar futball és az FTC első számú játékosa volt, hihetetlenül népszerű, ráadásul fradista, akinek a háború zivatarában Brüll jó érzékkel tett ajánlatot, amelynek kétségtelenül része volt az is, hogy így „Slózi” távol maradhatott a frontszolgálattól.

Jimmy Hogan, az MTK edzője
1914–1921, majd 1925–1927

Ha Brüll és Schlosser sokat jelentett az MTK-nak, mit mondjunk Jimmy Hoganre? Az ír származású angol edző kalandos úton került Magyarországra, amely eleve hadban állt hazájával. A szarajevói merénylet idején éppen Bécsben igyekezett meghonosítani azt a rövid passzos, furcsa játékmódot, amely aztán forradalmasította a sportágot. De az osztrákok nem nézték olyan jó szemmel a különös angolt, mint például később Brüll Alfréd: állampolgársága miatt börtönbe csukták, szerződését felbontották, és csak 1000 fontos váltásdíj ellenében engedték szabadon. Nem tudni, Brüllnek volt-e köze ehhez az összeghez (hivatalosan két angol fizette be a bécsi bíróságon), de amíg családja hazatért Angliába, Hogan Budapest – azon belül is a Hungária körút – felé vette az irányt.

Az MTK-nak persze nemcsak Brüll, Hogan, Schlosser „belső hármasa”, de Schaffer „Spéci” Alfrédja, majd Orth Györgye is volt, a széleken Braun „Csibi” és Opatá Zoltán száguldozott, miközben hátul olyan legendák tartották távol az ellenfeleket a kék-fehér kaputól, mint Mándi Gyula vagy Kertész II Vilmos, és balfedeztként feltűnt a csapatban a későbbi idők talán legeredményesebb magyar edzője, Guttmann Béla is – aki soha nem is tagadta, hogy Hogan adta neki a muníciót az edzői pályához.

Jimmy Hogan hét idényt töltött az MTK-nál, amely ez idő alatt hat bajnoki címet szerzett. A sorozatban megnyert tíz aranyérem azóta is példa nélküli a magyar futballban, a '20-as évekre a kék-fehérek már Európa egyik legerősebb klubcsapatának számítottak. Az osztrák szakíró, Willy Meisl (a Wundermannschaft legendás kapitánya, Hugo Meisl öccse) 1922-ben egy cikkében az FC Barcelona és a prágai Sparta mellett az MTK-t nevezte meg a kontinens legjobbjának. A magyar bajnok rendszeresen túrázott a határokon túl – egyebek mellett legyőzte a Bayernt vagy a Real Madridot és szinte mindenkit –, ezzel egyszersmind rengeteget tett hazánk Trianon utáni nemzetközi elfogadottságáért, és számos játékosa került nyugat-európai klubokhoz.

A csapat a pályán a technikás játékra és az improvizációra épített, a kontinensszerte meghonosodott „kick-and-run” (rúgd és fuss) angol stílus helyett épp egy írből angollá lett edzőnek köszönhető, hogy a skót ideát, a lapos és rövid átadásokra épülő formulát preferálta. Az 1917–18-as idényben úgy szerzett 147(!) gólt 10 ellenében, hogy abból a Schaffer–Schlosser-duó 87-et vállalt.

Az MTK páratlan hegemoniájának tulajdonképpen egy osztrák hátvéd, Hans Tandler vetett véget, aki a bécsi Amateure színeiben 1925 szeptembe-

Az MTK–VII. kerület mérkőzésen Schlosser „Slózi” az MTK második gólját lövi, 1920. december 12.

rében brutálisan szétrúgta az első számú fazonszabász, Orth György térdét, és ezzel kivette a legfontosabb fogaskereket a Hogan-gépezetből. Így ezt a kiírást hosszú évek böjtje után ismét a Fradi nyerte meg, az addig összesen 12-szeres bajnok MTK pedig 1925-től mostanáig csupán 11 aranyat volt képes felmutatni.

FERENCVÁROS 1925–1941

Az induló évszám szimbolikus, hiszen ekkor sérült meg Orth, ezt használta ki a Ferencváros, ám valójában az 1926-ban, hosszú évek már-már vég nélküli vitája után bevezetett profi bajnokság uralkodójáról beszélünk.

A Ferencvárosi Torna Club profi csapata 1926. július 26-án alakult meg – az MTK-ból is ekkor lett Hungária (ismét a nemzeti hovatartozást szimbolizáló névvel) –, és a magyar labdarúgás történetének első professzionális bajnokságát 1927 nyarán hétpontos előnnyel a zöld-fehérek nyerték meg.

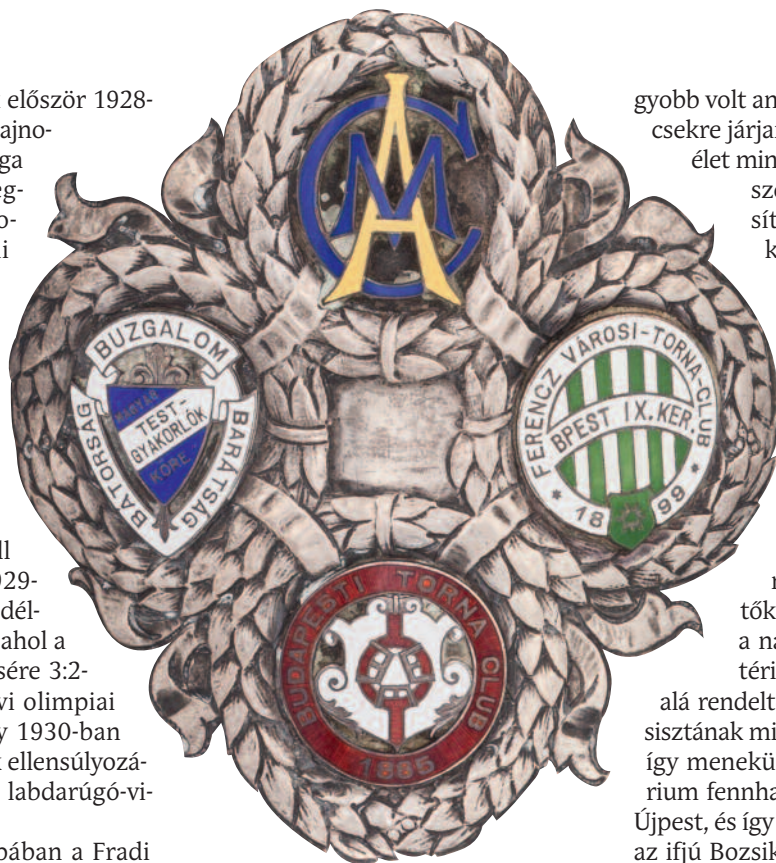
A hivatásos korszak nyitányának két nemzetközi szenzációja is a Fradi nevé-

hez fűződik. Takács II-ék először 1928-ban hódították el a mai Bajnokok Ligája vagy Európa-liga elődjének tekinthető leg-rangosabb európai sorozat, a Közép-európai Kupa trófeáját. (A KK az UEFA '50-es években elindított összeurópai kupáinak előképeként, különösen a második világháborút megelőző évtizedben, a maga olasz–magyar–osztrák–cseh résztvevői körével vitán felül a klubfutball csúcsát jelentette.) 1929-ben pedig a Ferencváros dél-amerikai túrára utazott, ahol a világ általános elképedésére 3:2-re megverte az 1928. évi olimpiai bajnok Uruguayt, amely 1930-ban megnyerte az – olimpiák ellensúlyozására életre hívott – első labdarúgó-világbajnokságot is.

A Közép-európai Kupában a Fradi volt az első magyar győztes (a döntő oda-vissza vágós párharcában 10:6-os összesítéssel múlta felül a bécsi Rapidot), és 1937-ben ismételnie is sikerült (ekkor az olasz Lazio volt az áldozat), miközben kétszer (1929 és 1939) az Újpest is eljutott a csúcsra. A Fradi pedig 1935-ben, 1938-ban és az Újpest ellen 1939-ben további háromszor játszott döntőt, és 1940-ben is eljutott az aranycsatáig, de a bukaresti Rapid elleni finálét már elfújta a második világháború...

Idehaza eközben 1932-ben mindmáig egyedülként százszázalékos teljesítménnyel, 22 meccsből 22 győzelemmel lett bajnok, a legendás T betűs csatársor (Táncos Mihály, Takács II József, Turay József, Toldi Géza és Kohut Vilmos – akit tréfásan Tohutnak hívtak) minden védelmet megbolondított.

A korszak ikonja mégsem a „négy és fél” T, hanem egy jóképű és intelligens fiatalember, a jogi végzettségű dr. Sárosi György volt, aki eleinte középfedezetként, majd középcsatárként nemcsak sármos volt, de gólérzékeny is. Egyrészt 646 hivatalos mérkőzésen 636-szor talált be – az 1938-as vb-n ezüstcipős lett öt góllal –, másrészt 1937-ben egy magyar–cseh találkozón (8:3) hét gólt vágott a kor legnagyobb kapusának, a cseh Frantisek Plánickának. Közben háromszor lett gólkirály (majd negyedszer az 1944 őszen félbeszakított idényben is), holott olyan klasszis riválisai voltak, mint az újpesti Zsengellér vagy a hungáriás Cseh II.

Az 1908-ban rendezett Húsvéti Tornán részt vevő csapatok (MTK, FTC, BTC és a bécsi Amateure) klubjelvényei és a torna serlege

De a Ferencváros és a magyar labdarúgás újabb nagy korszakának, mint szinte mindennek ezen a földön, véget vetetett a második világhégés.

BP. HONVÉD 1949–1956

Minden forrongott Magyarországon 1945 után. A futball persze az első között támadt fel tetszhalálából, ám az embereknek kisebb gondjuk is na-

gyobb volt annál, hogy labdarúgómeccsre járjanak. A lassú újjáépítést az élet minden területén a megszálló szovjet hadsereg által biztosított kommunista terjeszkedés szötte be, amely az 1947-es kékcédulás választással gyorsan totálissá vált, és mivel az imperializmus felett a sport által is látványos győzelmet akart aratni, nem kerülhették el sorsukat a futballklubok sem.

A mindenható tulajdonosok-elnökök-klubvezetők helyét az állam vette át és a nagy egyesületeket minisztériumok és szakszervezetek alá rendelték. Így tették tönkre a fasisztának minősített Ferencvárost, ám így menekült meg a Belügyminisztérium fennhatósága alatt Dózsává lett Újpest, és így nőtt ki szinte a semmiből az ifjú Bozsik József és Puskás Ferenc személyében két leendő világsztárt felvonultató Kispest.

A honvédelmi tárca pártfoglaltjaként 1950 nyarán a szovjet mintára (hogy miért kellett a labdarúgásban szovjet mintát követni, rejtély) bevezetett tavasi–ősz rendszerű lebonyolítás előtti félidényes bajnokságra Budapesti Honvéd lett a neve. Már az előző írást is a kispestiek nyerték meg, a 23 éves Puskás 31 góllal gólkirály lett, holott ekkor még csak a későbbi nagy csapat perememberei (Babolcsay György, Bányai Nándor, Rákóczi László, Patyi György) álltak id. Puskás (Purczeld) Ferenc vezetőedző rendelkezésére. No meg a fia és Öcsi gyerekkori cimborája, Bozsik József.

Idősebb Puskást még két évig hagyták a posztján, majd 1952 elején a Hungária egykori nagyszerű fedezetével, azzal a játékosként francia klubokban is villogó Kalmár Jenővel váltották fel, aki a csapattal egyetemben maga mögött tudhatta a Rákosi-éra egyik legbefolyásosabb politikusát, a Puskással is kitüntetten jó viszonyt ápoló Farkas Mihály honvédelmi minisztert.

Így aztán a Honvéd 1950-től rendeltileg a MATEOSZ-ból érkező Grosics Gyulával, továbbá a ferencvárosi Budai II Lászlóval és Kocsis Sándorral erősített, majd csepeli kitérője után 1953-ban (már Helsinki olimpiai bajnokaként) megérkezett a harmadik volt fradista klasszis, a kommunista elhajlással igazán nem vádolható, rebellis Czibor

Zoltán is. A Grosics – Rákóczi, Lóránt, Palicskó – Bozsik, Bányai – Budai II, Kocsis, Babolcsay, Puskás, Czibor tizenegy minimum az elődöntőre jó lett volna az 1954-es svájci vb-n, de Hidegkutiékkel, az akkor épp Bp. Vörös Lobogó-s (MTK-s) különítménnyel megerősítve kétségtelenül a világ legmasszívabb válogatottját alkotta. Más kérdés, hogy aztán '54-ben ezt a háború romjai alól talpra álló Németország másképp gondolta...

Addig azonban még sok víz lefolyt a Dunán, a kispesti szupercsapat halmozta a rekordokat, 1952-ben például 16 év, a Hungária 1936-os diadala után először – és mindmáig utoljára – nyert veretlenül bajnoki címet, 1954-ben pedig 100 szerzett góllal lett bajnok. Bár kétszer (1951, 1953) a soknevű MTK megtrefálta, a gólkirályi cím sorozatban hétszer honvédos játékos lett, háromszor-háromszor Puskás és Kocsis, egyszer holtversenyben Czibor és az ifjú Machos volt a legeredményesebb. A nyári világbajnokság miatt 1955 januárjára átcsúszó 1954-es idény utolsó meccsén például úgy verte meg a hazai klubtörténet egyik legemlékezetesebb meccsén 9:7-re az Üllői úti (!) jégen-havon a Vörös Lobogót, hogy Puskás négyet, Kocsis hármát, Tichy kettőt vállalt, de még az ellenfélnél is akadt mesternégyes, Hidegkutié.

A kispestiek 1953-ban az Austriát és a Rapidot legyőzve nyerték meg a Hűsvéti Tornát (vajon ez az elnevezés hogyan ment át az akkori hivatalos szűrőn?), majd augusztus 20-án a Szpar-

tak Moszkva 3:2-es legyőzésével avatták fel Európa egyik legnagyobb új arénáját, a Népstadiont. Mindeközben már döntés született a mai stadion helyén 1938-ban épült kispesti pálya felújításáról. A sors iróniája, hogy 1957 nyarán az ünnepelni vágyó 30 ezer néző már azt láthatta, amint a legjobbjait ekkor már elvesztett Honvéd 2:1-re kikap a Tatabányától.

Kispesten Puskásék mögött már ott kopogtatott a következő évtized két klasszisjelöltje, Tichy Lajos és Machos Ferenc is, a magyar labdarúgás kincsbányája 1956 előtt kimeríthetetlennek tűnt. És még úgy is jó ideig „termelt”, hogy a forradalom alatt és után a legóvatosabb becslések szerint is tízezer igazolt játékos választotta az emigrációt. Köztük a három leghíresebb, Puskás, Kocsis és Czibor – de két év erejéig, 1958-as hazatéréig Grosics is. (Továbbá szinte a komplett ifiválogatott, amelynek hipertehetséges keretéből fél Európa szemezgetett kedvére.)

A Honvéd először éppen 1956-ban indult a Bajnokcsapatok Európa-kupájában. (Annak is a második kiírásában, az elsőt az év júniusában a Real Madrid nyerte meg, Magyarországot bajnokként a Vörös Lobogó képviselte és kapott ki a negyeddöntőben a későbbi finalista francia Reimstől.) A magyar futball biztosan más utat jár be, de a nemzetközi labdarúgásban sem feltétlenül így húzódnak az erővonalak, ha a spanyol Athletic Bilbao elleni BEK-párharc nem úgy alakul, ahogy. Puskásék eleve

Takács II József, a Ferencváros legendás T betűs csatársorának tagja a levegőben

nem októberben, hanem csak november 20-án játszották le a bilbaói első mérkőzést (3:2-es vereség lett a vége), az otthonról szállingózó hírek miatt pedig már haza sem utaztak a szovjet megszállást nyögő Budapestre, hanem Nyugat-Európában bemutató fellépések bevételeiből tartották fenn magukat, és készültek a visszavágóra. Az UEFA természetesen nem járult hozzá, hogy a romokban álló magyar főváros legyen a rendező, így a brüsszeli Heysel Stadionban állt ki, játszott 3:3-at és búcsúzott a BEK-től a Honvéd úgy, hogy a fejbe rúgott Faragó kapus helyett jó negyedóráig Czibor védett és kapott be két gólt.

Idehaza eközben a bajnokság félbeszakadt, hiába állt a Honvéd az élen, ezért nem járt aranyérem. Ellenben a csapat nagy része (kiegészülve más csapatok olyan klasszisaival, mint az akkor már tatabányai Grosics, az MTK-s Lantos és Sándor vagy az újpesti Szusza) a határozott budapesti tiltás ellenére Östreicher Emil technikai vezető szervezésében Dél-Amerikába utazott, Brazíliában egyebek mellett a Botafogót (4:2) és a Flamengót (6:4) is legyőzte, miközben Magyarországon addig sosem látott büntetéseket szabtak ki a renitenszerekre, és a Nemzetközi Labdarúgó-szövetség, a FIFA is súlyos retorziókkal fenyegetőzött.

Puskás lövőhelyzetben a Bp. Honvéd–Bp. Vörös Lobogó mérkőzésen (9:7), 1955. január 9.

A fiatalabbak (Tichy, Machos, Solti és Palicskó) mentesültek a szankciók alól, mert nem utaztak el Puskásékkal, a korábban hazatérő Töröcsik I és Dudás megúsza három hónapos eltiltással, a később, de Magyarországot választó Bozsik, Bányai, Rákóczi, Faragó, Budai II és Kotász június 7-ig nem játszhatott, de május 1-jén valamennyien amnesztiában részesültek. Azonban a sztárjait elvesztett kispesti csapat csak 11. lett a bajnokságban, és ha nem emelik fel a létszámot 14-re, szégyenszemre kiesett volna.

Mindeközben az UEFA által az MLSZ erőteljes követelésére két évre eltiltott Puskás, Kocsis és Czibor várta sorsa jobbra fordulását. 1958-ban Puskás Ferenc a Real Madrid, Kocsis Sándor és Czibor Zoltán pedig a Barcelona játékosa lett, a tragikusan korán távozó Kocsis súlyos betegen 1976-ban, Puskás 1981-ben járt itthon először, Czibor pedig a rendszerváltozásig nem is mert hazajönni Magyarországra.

FERENCVÁROS 1963–1968

Amikor a legjobbjait (Henni, Budai II, Kocsis, Deák, Czibor) elvesztett Ferencvárost még a nevétől is megfosztották, és csak az igazi ősfradisták (Dalnoki Jenő, Rudas Ferenc, Lakat Károly, Dé-

kány Ferenc, Kispéter Mihály) tartották a lelket a már-már illegalitásban élő szurkolókban, s egy lelátói „Hajrá, Fradi!”-ért könnyen elvihették a delikvenst a hivatalos szervek, kevesen hittek, hogy újra bekövetkezik: 1963-ban bajnok lett a Fradi, amely 1957-ben visszakapta nevét, zöld-fehér klubszíneit, sőt máig megmagyarázhatatlan módon az év nyarán egy ausztráliai túrára is engedélyt kapott. Ennél már csak az a furcsább, hogy a teljes küldöttség haza is tért, amin még a pusztá hazaérkezést is megünneplő mérvadó magyar sajtó sem győzött csodálkozni.

Aztán 1958 októberében a Diósgyőr ellen (3:1) a felnőtteknél is bemutatkozott és azonnal két gólt szerzett egy nyurga hercegszántói fiatalember, és innentől kezdve az Üllői úton már mindenki tudta, hogy új korszak kezdődött. Albert Flóriáné.

A magyar labdarúgás egyetlen aranylabdása (tegyük hozzá, ha az elsőt a *France Football* nem 1956-ban ítéli oda Stanley Matthews-nak, Albertnek bizonyosan lettek volna elődjei, és Puskást még így is csak a szovjet blokk újságírói fosztották meg 1960-ban a legrangosabb egyéni díjtól) labdarúgóként 1967-ben ért fel a csúcra, csapataival azonban mai ésszel felfoghatatlan sikerek fűződnek a nevéhez. Ezek közül a két legjelentősebb a Ferencvárossal 1965-ben elnyert Vásárvárosok Kupája, az egyetlen magyar európai kupasiker, illetve a brazilok elleni 1966-os világbajnoki csoda (3:1), amelynek során a Császár virtuóz játéka még a többi remekelő magyaré közül is kiemelkedett.

A Fradi nem a honvédséghez vagy a határőrséghez történő bevonultatásnak, nem felsőbb parancsnak, avagy hatalmi szónak köszönhetette a játékerőt, amely a többiek fölé emelte, hanem a még a '60-as években is remekül működő vidéki megfigyelői hálózatának, no meg a toborzókra a klub mindörökké jól csengő nevére ezrével érkező sráctömegeknek. Így aztán a korai Kádár-korban nemcsak versenyképes maradt, de a Vasassal párban – ugyanakkor a VVK-sikerek miatt egy szinttel riválisa előtt – az 1956-ot követő évtized legjelentősebb magyar klubja lett.

Albert ugyebár Hercegszántóról, Fenyvesi Máté Jánoshalmáról, Mátrai Sándor Nagyszénásról, Orosz Pál Szentestéről, Novák Dezső Jákról, Páncsics Miklós Garáról indult, Rákosi Gyula, Géczy István kapus, Juhász István, a zseniális Varga Zoltán vagy Szőke István már az FTC saját utánpótlásából emelkedett ki. És visszahozták a mindent elsöprő fradizmust. Még úgy is, hogy ez az a generáció, amelynek sokáig nem volt saját stadionja. A régi Üllői útít ugyanis előbb bezárták, majd 1971-ben lebontották, az újat pedig csak 1974-ben adták át. Sebj, így 1964-től a Népstadionban általában 30 ezer, a legendás kettős rangadókon nemritkán 60-70 ezer néző előtt játszhatták Alberték a bajnoki összecsapásaikat. A '63-as, Szeged elleni bajnokavatót (3:0) például 50 ezren látták az akkor tízéves legnagyobb magyarországi arénában. Ebből az időszakból a nézőrekord egy Újpest elleni, egyébként vesztes (2:4) mérkőzése: 85 ezer fő.

A klub legnagyobb sikere a Vásárvárosok Kupája 1964–1965-ös kiírásának megnyerése. Ráadásul ma is csillogó, nagy csapatok testén keresztül jutott el a trófeáig a Fradi, amely sorban a csehszlovák Zbrojovka Brnót, az osztrák Wiener SC-t, az AS Romát, az Athletic Bilbaót, az elődöntőben a Manchester Unitedet, majd az egymecses torinói fináléban Fenyvesi Máté góljával a Juventust győzte le saját stadionjában a kupáig vezető rögzös, ám csodálatra méltó úton. És a Ferencváros 1968-ban majdnem ismételni tudott, ekkor azonban a Leeds United elleni kétmecses döntőben összesítésben 1:0-ra alulmaradt.

Az évtized négy bajnoki aranyérmet hozott a zöld-fehéreknek, akik 1963-ban, 14 évvel Deák Bambáék 1949-es sikere után állhattak fel a dobogó legfelső fokára, 1964-ben ismételtek, 1967-ben pedig már a klub 20. aranyérmét ünnepelheték, és 1968-ban meg is védték a címüket. Ráadásul a köztes években is mindig dobogón álltak, és többször is csak hajszállal csúsztak le az aranyról.

Az 1964-es Európa-bajnokságon bronz-, az 1964-es és az 1968-as olimpián aranyérmet nyert a magyar labdarúgó-válogatott, az 1962-es és az 1966-os vb-n pedig a négy közé jutásért kapott ki Csehszlovákia, valamint a Szovjetunió legjobbjaiktól. Valamennyi tornán a Fradi adta a csapat vázát, Géczi, Mátrai, Novák, Páncsics, Szűcs, Rákosi, Albert, Varga és Fenyvesi nemcsak a zöld-fehér,

hanem a piros-fehér-zöld színekért is rengeteget tett – még úgy is, hogy az egybehangzóan a legtehetségesebb hazai játékosnak tartott, ám Albert árnyékával és a rendszerrel folyamatos, reménytelen küzdelmet folytató Varga Zoltán 1968-ban a mexikóvárosi olimpia helyszínén lelépett a csapat szállásáról, és „disszidált”.

Ez év tavaszán vehette át Albert az 1967-es Aranylabdát, a cseh Josef Masopust és a szovjet Lev Jasin kapus után harmadik kelet-európaiként, ám nem Párizsban, ahová a győzteseket várta a szavazást kiíró *France Football* szerkesztősége, főleg nem egy montecarlói gálán, ahogyan manapság dukál, hanem fél év csúszással, május 4-én – legalább Flórián-napon – a Gundel Étteremben.

ÚJPESTI DÓZSA 1969–1979

Tulajdonképpen mindmáig utolsóként az Újpesti Dózsa tudott hosszú évekre kimagasodni a magyar mezőnyből. Kellett ehhez egy csodálatos edző (Baróti Lajos), öt ellenállhatatlan csatár (Fazekas László, Göröcs János, Bene Ferenc, Dunai II Antal és Zámbo Sándor), no meg az átalakulóban lévő, így kevésbé versenyképes riválisok (Ferencváros, Vasas, Bp. Honvéd).

Az aranykor 1969-ben kezdődött, de már egy évvel korábban sem sokon

múlt, hogy véget érjen a ferencvárosi hegemonia. Ha áprilisban (1970 előtt tavasztól ősziig tartott az idény) előbb a Csepel, majd az MTK nem mér enyhén szólva is meglepő vereséget az Újpestre, vagy augusztusban Fenyvesi nem egyenlíti ki Fazekas vezető találát, már 1968-ban a lilák lettek volna a bajnokok – de egy pont végül megmaradt a Fradi előnyéből.

Holott már ekkor olyan mindent elsöprő támadó futballt mutatott a Dózsa, hogy a riválisok szurkolói közül is ezrek jártak a Megyeri útra meccsre. A Szeged például 11 gólt kapott, összesen 11 mérkőzés ért véget úgy, hogy minimum 5 gól állt az Ú. Dózsa felirat mellett az eredményjelzőn, és a gólkirály Dunai Antal kapta meg az európai Bronzcipőt. Baróti fiai 102 szerzett góllal lettek ezüstérmesek, a bajnok Ferencváros 65-ig jutott.

Ráadásul éppen a lilák megnyerték a Magyar Népköztársasági Kupát és döntőt játszottak a Vásárvárosok Kupájában is – ezt az angol Newcastle United ellen kettős vereséggel (0:3, 2:3) elbuk-

A Ferencváros 1965. évi bajnoksapata.

Mészáros József vezetőedző kezében a bajnoki serleg. Mellette Albert Flórián az ugyanebben az évben elnyert Vásárvárosok Kupája serlegét tartja a kezében.

A VVK-győzelem a magyar klubfutball legnagyobb sikerének számít.

Az Újpest bajnokcsapata, 1974

ták, holott a visszavágó szünetében már 2:0-ra vezettek. 1967-ben a Közép-európai Kupa fináléját is a Dózsa vívta, itt is második lett 5:4-es összesítéssel a csehszlovák Spartak Trnava mögött.

Baróti Lajos edző 1967-ben, fél évvel az angliai világbajnokság után írt alá a Megyeri útra, és gyorsan szembesülhetett a nem kis mértékben éppen általa generált „Göröcs-problémával”. Minden lila-fehérek legnagyobbját, a vezért ugyanis éppen ő mellőzte az 1966-os vb-keret összeállításánál, az NB I-ben azonban már hálát adhatott a sorsnak, hogy Titi is ott van a csapatában.

Na persze, akinek a virtuóz Bene vagy a gólszerzésre termett Dunai II állt a csatársora élén, annak olyan nagy gondja azért nem lehetett, Göröcs hátulról, Fazekas és Zámbo (vagy az ifjú Nagy László) a két szélről rohamozta az ellenfelek kapuját. Nem véletlen, hogy a következő években mindig legalább 70 gólt szereztek a lilák, még 1978-ban is elképesztő 95-öt. Folyamatos volt a véfrissítés, hiszen Göröcs (1972), Dunai II (1976), majd Bene (1978) távozása után sem maradt a csapat életveszélyes csatárok nélkül, elég,

ha csak a hetvenes évek két ifjú titánja, Töröcsik András és Fekete László nevét említjük.

Sorozatban hét bajnoki aranyérem került újpesti nyakba, ez idő alatt mindössze négy mérkőzést bukott el hazai pályán a csapat, és kerek 500-szor talált be a riválisok kapujába. A Peruba szövetségi kapitánynak távozó Baróti Lajost nagy nevek követték a posztján: 1971-ben Kovács Imre (az MTK egykori olimpiai bajnoka), 1973 nyarán Szűcs Gyula (1960-ban ő nyert először bajnokságot a klubbal Újpesti Dózsa néven). Az 1973–74-es idény felénél, néhány nem várt vereség után megérkezett egy másik helsinki olimpiai bajnok, az őújpesti Várhidi Pál. Közben azonban semmit sem romlott az összkép, valamennyien megállták a helyüket, így az egykori dózsás legenda is.

1975-ig bezárólag összegyűlt a hét trófea, és csak Dalnoki Jenő ifjú Fradija tudta a nem mindennapos sorozatot megtörni. (De 1978-ban és 1979-ben még egy bajnoki duplázás azért sikerült.) A magyar futball történetében a Dózsáé a második leghosszabb sorozat, normális körülmények között pedig az első. Az MTK ugyanis 1913 és 1925 között úgy nyert egymás után tízet, hogy az 1914–15-ös idény félbeszakadt, a következőt a háború miatt ki sem írták,

1919-ig pedig úgynevezett hadibajnokságot játszottak, csökkentett létszámmal, tartalékos csapatokkal. Vagyis az a tíz tulajdonképpen hat.

Máig tartó vita, hogy a Dózsának nemzetközi szinten miért nem jött össze az igazi áttörés. Na nem mintha 1974-ben nem játszott volna BEK-elődöntőt a csapat az Európát uraló Bayern ellen (0–3, 1–1), és ne verte volna meg a kor nagy csapatai közül egyebek mellett a Leeds Unitedot, a Celticet vagy a Benficát, de az igazán visszhangos európai siker mégsem jött össze. A csatársor kvalitásaitól elmaradó védelmet szokás a fő oknak tekinteni, szó se róla, Szűcs Lajos vagy Páncsics Miklós, az akkori legjobb hátvédek nem lila-fehérben futballoztak, és ezt se feledjük, hogy a hátsó alakzatból az egyaránt válogatott Horváth József és Harsányi László 1974 decemberében – az akkori törvényeket áthágva – együtt távozott Svájcba, majd Amerikába.

BP. HONVÉD 1983–1993

Bár 1980-ban, negyedszázad után Tichy Lajossal bajnoki címet ünnepelhetett a Kispest, ezt a győzelmet nem

követte újabb, a Ferencváros, majd a Verebes-féle Rába ETO évei következtek. 1982 nyarától viszont már nem volt vita: egy évtizeden át a Bp. Honvéd uralta a magyar futballt, még akkor is, ha sorozatban három aranyéremnél többet nem nyert, ha a Videoton játszott UEFA-kupa-döntőt, és ha nagyritkán az MTK, az Újpest vagy a Fradi azért meg is előzte a piros-fehéreket.

Az egykori csupaszív kispesti Komora Imre állt a csapat élén, aki stabilan építhetett a Czinege Lajos vezette Honvédelmi Minisztériumra, azaz a magyar szinten irigylésre méltó feltételekre. Ekkor vált alapemberré, válogatottá, gólkirályá, majd világklasszissá – no meg Komora vejévé – a magyar labdarúgás mindmáig utolsó zsenije, Détári Lajos. Mezey György válogatottjában az egy szem Siksesdit kivéve a teljes honvédos kezdőnek jutott szerep, Andrusch, Gyimesi és Bodonyi eleinte, Sallai, Nagy, Garaba, Varga, Détári, Dajka, Esterházy végig, majd a finisben már Kovács is élvezte a Mexikóba vezető úton a kapitány (és későbbi Honvéd-edző) bizalmát.

A mexikói összeomlás a Kispestet is megrázta, de hiába szerződött külföldre, aki csak tudott (Esterházy, majd Varga, Nagy és Garaba, végül 1987-ben a nyugatnémet Eintracht Frankfurthoz Détári is), az évtized végére ismét meghatározó csapattá nőtte ki magát a Bp. Honvéd. A Bicskei Bertalannal kivívott 1988-as és az 1989-es aranyérem is az 1986-tól Bozsik-stadionnak hívott arénába költözött – ahol hiába fektettek le Magyarországon első ízben pályafutásra alkalmas csőrendszert, az már a beépítéskor eltört, és sohasem sikerült használni.

A rendszerváltozás zűrzavarában a Honvéd először is Kispeszt-Honvéd lett, klubszínei visszaváltak piros-feketévé, ám a belga Louis De Vries vezette klubirányítók annyi pénzügyi potenciállal még rendelkeztek, hogy mindenki Kispestre szerződjön, aki a magyar futballban számít (a teljesség igénye nélkül: Illés Béla, Vincze István, Sallói István, Orosz Ferenc, Duró József vagy Halmai Gábor). Volt idény, amikor tíznél is több válogatott játékos futballozott a Bozsik-stadionban.

Az 1991-es bajnoki címet a Bajnokság-csapatok Európa-kupája utolsó kiírásában (egy évvel később indult az első Bajnokok Ligája) majdnem a nyolc közé jutás kapta, de a későbbi döntős olasz Sampdoria otthonában a román Adrian Negrau fejesét az utolsó

pillanatban hártotta a későbbi vb-ezüstérmes Pagliuca kapus, így a Honvéd kiesett – és soha többé a közelébe sem jutott annak a nivónak, amit Európa jelent.

MAJDNEM URALKODÓK

Sokszor csak egészen kevés hiányzott ahhoz, hogy korszakot meghatározó klub szülessen. Esetleg a még erősebb rivális, egy győztes meccs, egy vagányabb edző, egy-egy nagy egyéniség vagy szimplán a szerencse.

Hiszen ha nincs az Aranycsapat bázisát jelentő nagy Honvéd, az MTK (1950-ben Textiles, egy év múlva már az Államvédelmi Hatóság alá rendelt Bp. Bástya, 1953-tól pedig Bp. Vörös Lobogó – ahogy éppen hívták, 1956-ig ráadásul nem kék-fehérben, hanem piros-fehérben) hasonló karriervonalat mutathatott volna fel. Bukovi Márton személyében nemcsak egykori Fradi-legenda, de a válogatott egyik agytrösztje, Sebes Gusztáv másodedzője, majd utódja ült a padon, Gellér Sándor, Lantos Mihály, Zakariás József, Börzsei János, Kovács I Imre, Sándor Károly, Palotás Péter vagy Hidegkuti Nándor a világ bármely más bajnokságát évtizedekig uralta volna – csak személyes pechjük, hogy éppen Magyarországon rúgták a labdát, és éppen az '50-es években. Olyan nagyon azért nem kell őket sajnálni, így is nyertek két bajnokságot (1951 és 1953) és egy Magyar Népköztársasági Kupát (1952), többségük az Aranycsapat sikereiből, a helsinki aranyból, a 6:3-ból és a 7:1-ből is vastagon kivette a részét – igaz, 1954-ben a berni kudarcból is.

De igazából a harmincas évek profi futballjában feltörő Újpesttel illet volna kezdeni, hiszen a lilák a Közép-európai Kupában (1929-ben és 1939-ben is megnyerték), a Húsvéti Tornákon, az NB I-ben és a Magyar Kupában is állták a sarat a Fradival és az MTK-val. Az 1938-as világbajnoki keretben öt játékosukra számított Dietz Károly kapitány, a döntőben is négyen képviselték a lila-fehér klubot, köztük a vb-góllövőlistán öt találattal holtversenyben második Zsengellér Gyula.

A kommunista hatalomátvitel idején a Ferencvárosnak nézett ki hosszabb hegemonia, ám Rákosiéknak a „minden fradista fasiszta” jelmondat elég is volt ahhoz, hogy szisztematikusan szétverjék a klubot, előbb a játékosait (Budai II László és Kocsis Sándor

a Honvédba, Czibor Zoltán előbb Csepelre, majd ugyancsak Kispestre, Henni Géza és az 1949-ben 59 góllal gólkirály Deák Ferenc felsőbb utasításra Újpestre távozott), majd a nevét (Kinizsi és ÉDOSZ), továbbá a klubszíneit (piros-fehér) is eltüntették, és csak az '56 utáni konszolidáció kevés jótékony hatásának egyikeként sikerült legalább az FTC-t és a zöld-fehéret megtartani(t)ni.

Az Ihász–Mészöly–Farkas-trió vezette Vasas csak hajszállal maradt el az éppen az előbbi folyamatból kinövő Fradi mögött. Ez is elég volt ahhoz, hogy a számos emigráns labdarúgót nélkülöző rivális előtt 1957-ben, majd a fenti hármas vezérletével 1961-ben, 1962-ben, 1965-ben és 1966-ban is bajnoki címet ünnepeljenek (1961-től már a Fáy utcában, a most épülő stadion elődjében), hogy megnyerjék Pelé Santosa és a Világkupa-győztes uruguayi Penarol előtt a chilei Hexagonal-tornát, és az 1967–1968-as BEK-ben is csak a Benfica elleni negyedöntő jelentse számukra a végállomást.

Dalnoki Jenővel a Ferencváros a KEK-ben (1975, 0–3 az az évi aranylabdás, Oleg Blohin Dinamo Kijevje ellen), Kovács Ferencsel a Videoton az UEFA-kupában (40 ezer néző előtt hazai 0–3 és madridi 1–0 a Reallal szembeni párharcban) játszott döntőt, ám egyik klubnak sem volt esélye arra, hogy idehaza évekre kibérelje a trónt, sőt a fehérváriaknak igazából az aranyéremre sem.

Viszont a Videoton a Rába ETO-val párban felvillantott valamit abból, hogy milyen az, amikor egy szocialista nagyvállalat vezére (Győrben Horváth Ede, Székesfehérváron Papp István) úgy istenigazából támogatja a sportot. Itt már szó sem volt Budapest-komplexusról, az ETO két bajnoki címe (1982, 1983) után a fővárosi válogatottnak is szívesen öltöztek volna Rábamezbe. De a harmadik bajnoki arany már nem jött össze, ahogyan a mágiákkal lenni szokott, Verebes mesteré sem tartott örökké.

És persze a Ferencváros 1995-ös és a Debrecen 2009-es BL-főtáblája (továbbá néhány kisebb korosztályos válogatott és olimpiai siker, no meg mindenekelőtt a két évvel ezelőtti Eb-indulás) is megérne néhány mondatot, ha nem éppen azt bizonyítanák, amivel a cikk kezdődött: a leépülés folyamatos, ma már nem a győzelmeknek örülünk, hanem a ritka részvételekkel kell beérnünk. ♦